

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

©2018 ІЩЕНКО Н. А.

УДК 658.15

Іщенко Н. А. Формування фінансової стратегії розвитку підприємства

Метою статті є висвітлення особливостей формування фінансової стратегії підприємства. Розглянуто та узагальнено підходи до визначення сутності поняття «фінансова стратегія підприємства». Визначено, що фінансова стратегія визначає довгострокову мету фінансової діяльності підприємства, що залежить від його фінансової політики, вибору найефективніших напрямів її досягнення. Розглянуто особливості формування фінансової стратегії на підставі даних сільськогосподарського підприємства. Визначено чотири етапи, за якими повинен здійснюватися процес формування фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства. За результатами дослідження виявлено, що для сільськогосподарського підприємства доцільно застосовувати стратегію поступового розвитку, яка передбачає поступове нарощення обсягів діяльності, зростання прибутковості та забезпечення стабільного фінансового стану. Обґрунтовано шляхи реалізації фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства.

Ключові слова: стратегія, фінансова стратегія, формування фінансової стратегії.

Бібл.: 10.

Іщенко Ніна Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та планування, Центральноукраїнський національний технічний університет (пр. Університетський, 8, Кропивницький, 25006, Україна)

E-mail: Ischenko_na@ukr.net

УДК 658.15

UDC 658.15

Іщенко Н. А. Формирование финансовой стратегии развития предприятия

Целью статьи является освещение особенностей формирования финансовой стратегии предприятия. Рассмотрены и обобщены подходы к определению сущности понятия «финансовая стратегия предприятия». Определено, что финансовая стратегия определяет долгосрочную цель финансовой деятельности предприятия, зависит от его финансовой политики, выбора эффективных направлений её достижения. Рассмотрены особенности формирования финансовой стратегии на основании данных сельскохозяйственного предприятия. Определены четыре этапа, по которым должен осуществляться процесс формирования финансовой стратегии сельскохозяйственного предприятия. По результатам исследования выявлено, что для сельскохозяйственного предприятия целесообразно применять стратегию постепенного развития, которая предусматривает постепенное наращивание объёмов деятельности, увеличение прибыльности и обеспечение стабильного финансового состояния. Обоснованы пути реализации финансовой стратегии сельскохозяйственного предприятия.

Ключевые слова: стратегия, финансовая стратегия, формирование финансовой стратегии.

Библ.: 10.

Іщенко Ніна Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансов та планування, Центральноукраїнський національний технічний університет (пр. Університетський, 8, Кропивницький, 25006, Україна)

E-mail: Ischenko_na@ukr.net

Ischenko N. A. The Formation of Financial Strategy of Enterprise Development

The article is aimed at highlighting features of formation of financial strategy of enterprise. Approaches to the definition of essence of the concept of «financial strategy of enterprise» are considered and generalized. It is determined that the financial strategy determines the long-term goal of the financial activity of enterprise, depends on its financial policy, choice of efficient directions of its achievement. Features of formation of financial strategy are considered on the basis of the data of agricultural enterprise. Four stages, according to which the process of formation of the financial strategy of agricultural enterprise should be carried out, are defined. On the results of the research is identified that, in the case of an agricultural enterprise, it is expedient to apply the strategy of gradual development, which foresees a gradual enhance of activity volumes, increase of profitability, and provision of a stable financial condition. Ways of implementing the financial strategy of agricultural enterprise are substantiated.

Keywords: strategy, financial strategy, financial strategy formation.

Bibil.: 10.

Ischenko Nina A. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Planning, Central Ukrainian National Technical University (8 Universytetskyi Ave., Kropyvnytskyi, 25006, Ukraine)

E-mail: Ischenko_na@ukr.net

Динаміка суспільних перетворень приводить до певних зрушень в економіці кожної країни, зокрема й у фінансовій сфері. Будь-який суб'єкт господарювання також підпадає під дію таких змін. Тому здатність вчасно та адекватно реагувати на такі зовнішні подразники в ринковому середовищі, як фінансова криза, політична нестабільність у державі чи внесення поправок до законодавства, є запорукою успішного функціонування підприємства на ринку.

Єдність таких складників, як висока конкурентоспроможність, платоспроможність, фінансова стійкість і прибутковість суб'єкта господарювання досягається лише за рахунок правильного ведення фінансів, що охоплює управління активами, витра-

тами, інвестиціями, обіговими коштами, прибутком у короткостроковому та довгостроковому періодах, планування основних фінансово-економічних показників на поточний період і на перспективу, утворює фінансову стратегію, базис і відправну точку управління фінансами підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методологічні аспекти формування фінансової стратегії підприємства розглядалися у працях вітчизняних та зарубіжних учених: І. О. Бланка [1], Ю. Бриггема, Л. Гапенські [2], Д. К. Ван Хорна [3], В. В. Ковальова [5], А. М. Поддєрьогіна [8], Є. С. Стоянової [7], Р. Холта [9] та інших. Проте, незважаючи на широкий спектр досліджень із зазначеної тематики,

процес формування та реалізації фінансової стратегії підприємства потребує подальшого дослідження.

Метою статті є висвітлення особливостей формування фінансової стратегії підприємства.

Фінансова стратегія підприємства виступає як економічна категорія, що характеризує різні відносини між суб'єктами ринку у фінансовій сфері. Ця категорія визначає поведінку підприємства на ринку, формування його ринкової позиції у зв'язку зі станом, використанням фінансових ресурсів при постійній участі грошово-кредитних інструментів.

У науковій літературі існує безліч визначень поняття фінансової стратегії. Перш за все, необхідно враховувати, що сутність фінансової стратегії залежить від низки зовнішніх і внутрішніх факторів. Так, до *зовнішніх факторів* належать макроекономічні показники: галузь, сегмент ринку, який займає компанія, кон'юнктура ринку, законодавство, податкова політика, валютна по-літика, обсяги зовнішньоекономічного співробітництва компанії з іноземними партнерами та клієнтами тощо. *Внутрішніми факторами* є форма власності компанії, її фінансовий стан, структура власного і позикового капіталу та інші показники [6, с. 124].

Фінансова стратегія, як зазначає І. О. Бланк, являє собою один із найважливіших видів функціональної стратегії підприємства, що забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності та фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, коригування напрямів формування та використання фінансових ресурсів при зміні умов зовнішнього середовища [1, с. 26–27].

На думку В. А. Гросул і Т. С. Колеснік, «фінансова стратегія підприємства – орієнтована на довгострокову перспективу система цілей і заходів, пов'язаних із формуванням і використанням фінансових ресурсів і спрямованих на успішний розвиток підприємства в межах сформованої загальної стратегії, на основі врахування та адекватного реагування на зміни у зовнішньому середовищі підприємства» [4, с. 9]. Це визначення розкриває зміст і роль фінансової стратегії в процесі стратегічного управління підприємством.

Отже, ми приєднуємося до наукової точки зору, що фінансова стратегія визначає довгострокову мету фінансової діяльності підприємства, що залежить від його фінансової політики, вибору найефективніших напрямів її досягнення [8, с. 403].

Формування фінансової стратегії пов'язане з постановкою цілей і завдань підприємства, підтримкою фінансових взаємозв'язків між підприємством і суб'єктами навколишнього середовища (фінансовим ринком, державними регулюючими органами, спеціалізованими фінансовими інститутами, діловими партнерами і т. ін.). Підприємство досягає своїх стратегічних фінансових цілей, коли зазначені

взаємозв'язки відповідають її внутрішнім фінансовим можливостям, а також дозволяють їй залишатися сприйнятливою до зовнішніх соціально-економічних вимог [10, с.186].

Розглянемо особливості формування фінансової стратегії на підставі даних сільськогосподарського підприємства. Процес формування фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства повинен здійснюватися за такими етапами:

I. Визначення ключових елементів фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства.

1.1. Визначення головної цілі (місії) фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства. Головною метою фінансової стратегії підприємства є максимізація ринкової вартості та підвищення ефективності діяльності. Вона досягається шляхом конкретизації цілей з урахуванням завдань та особливостей майбутнього фінансового розвитку підприємства.

1.2. Постановка цілей фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства. Система стратегічних фінансових цілей повинна забезпечувати формування достатнього обсягу власних фінансових ресурсів і високу рентабельність використання власного капіталу; оптимізацію структури активів й оборотного капіталу; встановлення прийнятеного рівня фінансових ризиків у процесі здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства у довгостроковій перспективі.

Також доцільно розподілити цілі окремо на розвиток рослинництва та тваринництва.

Головною метою стратегії розвитку рослинництва є забезпечення стабільного нарощування виробництва продукції для потреб внутрішнього та зовнішнього ринку та підвищення ефективності галузі.

Основними стратегічними цілями розвитку рослинництва з урахуванням визначеної мети є:

- ✦ збільшення виробництва продукції рослинництва;
- ✦ створення збалансованої кормової бази для тваринництва;
- ✦ нарощування експорту продукції рослинництва та продуктів її переробки;
- ✦ підвищення урожайності сільськогосподарських культур.

Досягнення мети стратегії розвитку тваринництва передбачається за рахунок здійснення системних заходів щодо забезпечення розширеного відтворення стада, підвищення інтенсивності використання поголів'я сільськогосподарських тварин; реструктуризації кормової бази, поліпшення лукопасовищного кормовиробництва, розширення площ культурних зрошуваних пасовищ; удосконалення існуючих і створення нових порід худоби, пристосованих до місцевих умов; впровадження інтенсивних технологій утримання худоби із застосуванням новіт-

ніх засобів комплексної механізації та автоматизації виробничих процесів.

II. Оцінка стратегічних можливостей фінансового розвитку сільськогосподарського підприємства.

2.1. Оцінка фінансового стану сільськогосподарського підприємства.

За результатами аналізу фінансового стану виявлено, що підприємство протягом 2015–2017 рр. можна вважати ліквідним і платоспроможним. Підприємству цілком вистачає власних джерел фінансування для формування оборотних активів.

У 2015 та 2017 рр. підприємство мало абсолютну фінансову стійкість, а в 2016 р. – нормальну. Підприємство забезпечене стабільними джерелами фінансування поточної фінансово-господарської діяльності. У 2015 та 2017 рр. відчувається надлишок власного оборотного капіталу для покриття найбільш мобільної частини активів – запасів. Таким чином, підприємство має досить високий рівень фінансової стійкості та не залежить від зовнішніх фінансових джерел, на що вказує розмір та тенденція зміни основних фінансових коефіцієнтів.

Аналіз показників ділової активності засвідчив зниження рівня ділової активності підприємства лише у 2016 р. Такі зміни свідчать про неефективність вкладення фінансових ресурсів у формування активів. Зазвичай це пояснюється скороченням обсягу виручки від реалізації продукції та неефективністю системи управління активами.

Аналіз показників рентабельності дав змогу виявити зменшення рентабельності власного капіталу, рентабельності активів та рентабельності виробничих фондів у 2016 р. Це вказує на зниження рівня рентабельності у 2016 р. порівняно з 2015 р. Але збільшення прибутку у 2017 р. порівняно з 2016 р. і рентабельності активів свідчить про підвищення ефективності господарювання підприємства.

2.2. Наступною складовою при оцінці стратегічних можливостей фінансового розвитку підприємства є здійснення SWOT-аналізу, який дає змогу виявити внутрішні можливості підприємства.

На підставі проведеного аналізу виявлено, що сільськогосподарському підприємству доцільно розробляти стратегію щодо посилення сильних сторін, особливо підвищення продуктивності праці шляхом розробки адекватної та дієвої системи її мотивації. Важливим аспектом є висока якість продукції, яку можливо досягти за рахунок виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції. Також слід реалізовувати наявні можливості підприємства, що допоможе усунути слабкі сторони, зокрема: залучення додаткових інвестиційних ресурсів, організації системи стимулювання працівників, зниження собівартості сільськогосподарської продукції тощо. Водночас особливу увагу слід звернути на ліквідацію зовнішніх загроз відносно підприємства – зміни податкової по-

літики держави, погіршення інвестиційного клімату та відкриття внутрішніх ринків для дешевої імпоротної продукції, низький рівень конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора. Оскільки наведені загрози ліквідувати неможливо, у цьому випадку необхідно усунути або зменшити їх вплив.

III. Розробка, вибір та оцінювання складових фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства.

3.1. Розробка можливих варіантів фінансової стратегії підприємства.

Доцільно виділити такі типи фінансових стратегій:

1. *Експансійна стратегія (стратегія розширення)* – обирається в тому випадку, коли підприємство веде так звану агресивну політику: планує придбання (поглинання) інших підприємств, розширення виробництва, захоплення значної частки ринку, вихід на нові ринки збуту; її застосування є доцільним, якщо продукція суб'єкта господарювання перебуває на стадії запровадження, становлення чи піднесення і підприємство має достатній трудовий та фінансовий потенціали для здійснення перелічених вище заходів.

2. *Стратегія поступового розвитку* – характерна для більшості підприємств. Цей тип стратегії передбачає спрямування суб'єкта господарювання на поступове нарощення обсягів діяльності, зростання прибутковості та покращення його основних фінансових і виробничо-економічних показників й характеристик, забезпечення стабільного фінансового стану.

3. *Захисна стратегія* – передбачає незначне зменшення виробничих потужностей, часткове чи повне згортання інвестиційної та інноваційної діяльності задля збереження певного рівня прибутковості та фінансової стійкості підприємства при негативному впливі на його діяльність ендегенних та екзогенних факторів.

4. *Стабілізаційна стратегія* – виникає в разі тимчасової втрати підприємством платоспроможності, порушення структури балансу, погіршення показників діяльності. Фінансовим менеджерам чи аналітикам у такому разі потрібно проаналізувати виробничо-господарську діяльність суб'єкта господарювання за декілька попередніх періодів, виявити проблемні місця та причини їх виникнення, окреслити основні шляхи їх вирішення й визначити перелік стабілізаційних заходів.

5. *Антикризова стратегія* – реалізують у випадках, коли підприємство перебуває у кризовому стані та потребує санації. Передбачає комплекс заходів, спрямованих на відновлення платоспроможності, кредитоспроможності, стабілізацію його фінансового стану.

3.2. Вибір оптимального варіанта фінансової стратегії підприємства.

Згідно з аналізом усіх типів фінансової стратегії, для сільськогосподарського підприємства доцільно

застосовувати стратегію поступового розвитку. Цей тип стратегії передбачає спрямування підприємства на поступове нарощення обсягів діяльності, зростання прибутковості та забезпечення стабільного фінансового стану. Фінансовий аспект такої стратегії полягає у визначенні оптимального рівня співвідношення залучених і власних коштів для підтримки поточної платоспроможності підприємства на належному рівні, зростанні рівня рентабельності продукції за рахунок зниження її собівартості, збільшення оборотності оборотних активів.

3.3. Розробка та уточнення складових фінансової політики підприємства. Необхідно виділити окремі аспекти фінансової діяльності, за якими здійснюється розробка фінансової політики сільськогосподарського підприємства:

1. Політика управління активами з питань: формування активів; управління оборотними активами; управління необоротними активами.

2. Управління капіталом з питань: формування структури капіталу; управління власним капіталом; управління позиковим капіталом.

3. Політика управління грошовими потоками з питань: управління операційними, інвестиційними та фінансовими потоками.

4. Політика управління фінансовими ризиками з питань: уникнення фінансових ризиків; диверсифікація фінансових ризиків; хеджування фінансових ризиків.

3.4. Обґрунтування шляхів реалізації фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства.

Для досягнення визначених цілей передбачається реалізація таких пріоритетних заходів:

1. Підвищення економічного потенціалу агроecosystem шляхом використання таких системоутворюючих факторів, як підвищення родючості ґрунтів, зростання їх адаптивних властивостей, використання сортів рослин і технологій їх вирощування, що забезпечують найвищу окупність ресурсів.

2. Підвищення родючості ґрунту забезпечуватиметься за рахунок запровадження комплексу організаційно-технологічних заходів, що включає:

- ✦ структуру посівних площ, що адаптована до ґрунтово-ландшафтних елементів і науково обґрунтованих сівозмін;
- ✦ підвищення ефективності використання меліорованих земель на інноваційній основі;
- ✦ протиерозійні заходи постійної дії – гідротехнічні, агротехнічні та лісомеліоративні;
- ✦ орієнтацію на органічні системи удобрення, значне зростання виробництва;
- ✦ підвищення ефективності застосування мінеральних добрив за рахунок оптимізації доз, строків і способів їх внесення в ґрунт;
- ✦ заміну традиційних технологій обробки ґрунту на ґрунтозахисні, адаптовані до зональних особливостей.

3. Забезпечення землеробства високоефективним генофондом сортів і гібридів сільськогосподарських культур шляхом зростання потенційної продуктивності сортів і гібридів (з більш високим коефіцієнтом корисної дії фотосинтезу, вищою окупністю добрив та зрошувальної води), а також підвищення їх екологічної стійкості до нерегульованих (морози, засухи) і регульованих (фітосанітарний стан, підвищення кислотності і засолення ґрунтів) факторів виробництва, оптимізація яких неможлива або потребує значних витрат ресурсів.

4. Застосування постіндустріальних систем ресурсозберігаючих екологоощадних технологій вирощування сільськогосподарських культур на основі зростання економічного потенціалу агросистем, значного підвищення їх продуктивності й адаптивності шляхом переведення галузі рослинництва на постіндустріальні моделі розвитку, що передбачає:

- ✦ розробку і широке запровадження ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур. Застосування цих технологій дозволить за рахунок раціонального використання трудових, матеріальних та енергетичних ресурсів суттєво знижувати собівартість одиниці продукції і на цій основі підвищувати її конкурентоспроможність;
- ✦ розробку та запровадження ефективних методів оптимізації процесів росту і розвитку рослин з урахуванням зміни кліматичних умов, що дозволить суттєво підвищити урожайність і стабільність виробництва рослинницької продукції;
- ✦ суттєве зростання окупності застосовуваних мінеральних добрив за рахунок оптимізації доз і співвідношення елементів живлення, строків і способів внесення їх у ґрунт. Внесення мінеральних добрив і хімічних меліорантів буде сконцентровано на полях із несприятливим балансом елементів живлення рослин і в критичні періоди їх розвитку;
- ✦ запровадження інтегрованої системи захисту рослин, що зорієнтована, перш за все, на використання агротехнічного та біологічного методів;
- ✦ розширення застосування ґрунтозахисних, адаптованих до зональних особливостей, технологій обробки ґрунту, які будуть раціонально поєднувати оранку, плоскорізне розпушування, поверхневий і нульовий обробіток;
- ✦ створення стабільної кормової бази для забезпечення потреб тваринництва шляхом: розширення посівів кормових культур; збалансованості кормів за протеїном за рахунок збільшення площі білкових культур і багаторічних бобових трав.

5. Створення високоефективної сировинної бази біоенергетики шляхом розширення площі посі-

ву ріпаку для виробництва біодизеля, цукрових буряків для виробництва біоетанолу.

Удосконалення структури виробництва продукції рослинництва буде забезпечено шляхом пріоритетного розвитку виробництва продуктів, по яких не досягнуті раціональні норми споживання (овочі, баштанні, плоди та ягоди), а також галузей, продукція яких користується підвищеним попитом на світовому ринку (високоякісне продовольче зерно, насіння олійних культур). Значно розширяться посівні площі культур, продукція яких використовується для виробництва біопалива.

IV. Реалізація та контроль виконання розробленої фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства, який включає такі складові:

- ✦ реалізація стратегії, що передбачає взаємодію підприємства із зовнішніми контрагентами;
- ✦ процес постійного відстеження виконання розробленої стратегії засобами контролю та моніторингу, за результатами якого забезпечується встановлення рівня отримання фактичних проміжних і кінцевих результатів відносно запланованих і своєчасне коригування фінансової стратегії підприємства;
- ✦ оцінка якості фінансової стратегії, яка здійснюється на основі аналізу кількісних та якісних параметрів, що дає можливість комплексно охарактеризувати результат, власне процес фінансової діяльності та за необхідності коригувати складові фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства.

ВИСНОВКИ

Таким чином, розглянувши особливості формування фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства, виявлено, що на підприємстві доцільно застосовувати стратегію поступового розвитку, яка передбачає спрямування підприємства на поступове нарощення обсягів діяльності, зростання прибутковості та забезпечення стабільного фінансового стану. Обґрунтовано шляхи реалізації фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства. Перспективи подальших досліджень мають бути пов'язані з більш детальним вивченням кожного з етапів розроблення фінансової стратегії підприємства в сучасних умовах. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бланк И. А.** Финансовая стратегия предприятия. Киев : Эльга, Ника-Центр, 2004. 720 с.
2. **Бриггем Ю., Гапенски Л.** Финансовый менеджмент: полный курс в 2 т. / пер. с англ. под ред. В. В. Ковалёва. СПб. : Экономическая школа, 1997. 1120 с.
3. **Ван Хорн Д. К.** Основы управления финансами / пер. с англ. М. : Финансы и статистика, 1996. 800 с.

4. **Гросул В. А., Колеснік Т. С.** Формування фінансової стратегії підприємств роздрібної торгівлі : монографія. Харків : ХДУХТ, 2015. 239 с.

5. **Ковалёв В. В.** Введение в финансовый менеджмент. М. : Финансы и статистика, 2001. 768 с.

6. **Руда Р. В.** Фінансова стратегія як основа життєдіяльності підприємства. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. № 2. С. 123–126.

7. **Финансовый менеджмент: теория и практика** : учебник / под ред. Е. С. Стояновой. 5-е изд. М. : Перспектива, 2000. 656 с.

8. **Фінанси підприємств** : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. 7-ме вид., без змін. Київ : КНЕУ, 2008. 552 с.

9. **Холт Р. Н.** Основы финансового менеджмента / пер. с англ. М. : Дело ЛТД, 1996. 128 с.

10. **Янковська В. А.** Фінансова стратегія та її роль у розвитку підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. Сер. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. 2013. № 50. С. 182–187.

REFERENCES

Blank, I. A. *Finansovaya strategiya predpriyatiya* [Financial strategy of the enterprise]. Kyiv: Elga; Nika-Tsentr, 2004.

Brigkhem, Yu., and Gapenski, L. *Finansovyy menedzhment* [Financial management]. St. Petersburg: Ekonomicheskaya shkola, 1997.

Finansovyy menedzhment: teoriya i praktika [Financial management: theory and practice]. Moscow: Perspektiva, 2000.

Hrosul, V. A., and Koliesnik, T. S. *Formuvannia finansovoi stratehii pidpriemstv rozdrubnoi torhivli* [Formation of financial strategy of retail enterprises]. Kharkiv: KhDUKHT, 2015.

Kholt, R. N. *Osnovy finansovogo menedzhmenta* [Fundamentals of financial management]. Moscow: Delo LTD, 1996.

Kovalev, V. V. *Vvedeniye v finansovyy menedzhment* [Introduction to financial management]. Moscow: Finansy i statistika, 2001.

Podderyohin, A. M. et al. *Finansy pidpriemstv* [Business Finance]. Kyiv: KNEU, 2008.

Ruda, R. V. "Finansova stratehiia yak osnova zhyttiedialnosti pidpriemstva" [Financial strategy as the basis of enterprise activity]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, no. 2 (26) (2014): 123-126.

Van Khorn, D. K. *Osnovy upravleniya finansami* [Fundamentals of financial management]. Moscow: Finansy i statistika, 1996.

Yankovska, V. A. "Finansova stratehiia ta yii rol u rozvytku pidpriemstva" [Financial strategy and its role in enterprise development]. *Visnyk NTU «KHP»*. *Seriia: Aktualni problemy upravlinnia ta finansovo-hospodarskoi diialnosti pidpriemstva*, no. 50 (1023) (2013): 182-187.